

Беларуская

КРЫНІЦА

Палітычная, Грамадзяная і Літаратурная Газета.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:
ВІЛЬНЯ, Людвісарская 1-19. (Wilno, Ludwiskarska 1-19)
Рэдакцыя адчынена ад 9 гадз. ран. да 4 гадз. веч.

Цэны абвестак паводле ўмовы.

„Бел КРЫНІЦА“ каштуе на год—4 зл., на паўгода —
2 зл., на 3 месяцы — 1 зл. Заграніцу ўдвая даражэй
ГАЗЕТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ.

Каля справы Віленскай
Беларускай Гімназіі.

Прапазыцыю Куратара Віл. Школьнага вокругу, зробленую 19.V. сёл. г., каб з Віл. Бел. Гімназіі ўтварыць роўналеглыя класы пры віленскай польскай гімназіі ім. Славацкага, Агульным Сход Вацк. К-ту Віл. Бел. Гімназіі на сваім надзвычайным сходзе 27.V. аднагалосна адкінуў і зьявіўся з просьбай да таго-ж Куратара, каб не забіраць гэтай гімназіі ў рукі дзяржавы і пакінуць яе надалей уласнасьцю Беларускай, дапамагаючы ёй існаваць з дзяржаўнага скарбу. Куратар, да гэтакага Беларускага становішча аднёсся адмоўна і далей уважае за патрэбнае Віл. Бел. Гімназію забраць у рукі дзяржавы, як аб гэтым заявіў ён паслу Ф. Ярэмічу, каторы адведаў яго дзеля высьвятленьня гэтай справы. Ёсць так-жа чуткі, што той-жа Куратар, з увагі на магчымую Беларуска-польскую стойкасьць у абароне самастойнасьці сваёй гімназіі, мае намер арганізаваць паралельныя Беларуска-польскія класы пры польскай гімназіі ім. Славацкага і забраць гэту Беларуска-польскую гімназію. А што датыча Віл. Бел. Гімназіі, як Беларускай прыватнай, то калі і будзе пазволена ёй існаваць, дык яна будзе ёй давацца віякай дапамогі з дзяржаўнага скарбу.

Гэтакае становішча ўладаў да бел. гімназіі слушна перападала Беларускае грамадзянства. Паказаў так-жа свой „перпадох“ і Прэзідыюм Вацк. К-ту Віл. Бел. Гімназіі, зьліжваю ў большасьці з давераных польска-беларускай угоды. „Перпадох“ свой Прэзідыюм К-ту гэтага выказаў у адкрытым лісьце („Бел. Звон“ 19.VI 31), у якім „ратаваць“ Беларуска-польскую гімназію заклікае аднаго з лідэраў Беларуска-польскай угоды, які ў гісторыі Віл. Бел. Гімназіі адыграў ролю дужа сумную, бо гімназія гэта бадай заўсёды служыла яму за палітычную базу. Вось-жа ясна, што гэта выступленьне Прэзідыюму Вацк. К-ту было апошняй стаўкай на польскі ўрад і адначасна апошняй і безнадзейнай спробай рэабілітаваць лідэра староньнікаў польска-беларускай угоды прад Беларускае грамадзянства. Але гэты нумар, як і трэба было спадзявацца, не прайшоў і гэты лідэр ад зробленай яму прапазыцыі стацца віраўніком і ратаўніком гімназіі — „адмовіўся“.

Тымчасам лідэры Беларуска-польскага кірунку, аказваючы такім чынам скампрамітаваныя сваім угадовым кірункам, бо аддаўшы многа, а не атрымаўшы нічога, Прэзідыюму Вацк. К-ту зложаваму ў большасьці з іх-жа людзей, „паралізі“ склікаць Агульны Сход Вацк. К-ту, паручыць яму лёсы гімназіі, а самым гаварэба ўцячы за тры дні перад апошнім тэрмінам падачы кандыдата на дырэктара гімназіі.

Так і сталася. 26.VI. сёл. г. Прэзід. К-ту гэтага, а ў яго імя Беларуска-польска-польска, проста ўцёк з фронту барацьбы за далейшае існаваньне гімназіі. Ня стала ў „нашых“ палёнафілаў алвагі змагацца з панами палажэньня ды ім, відаць, і не выпадала гэтага рабіць. Галоўным і аконным Беларуска-польскай угоды на гэтым Агульным Сходзе Беларуска-польскай было ўзлажыць далейшую адказнасьць за гімназію на Беларускае грамадзянства незалежнае, якое, як ведама, Беларускамі саватарамі ад гімназіі гэтай было адхілена і да яе кіраўніцтва не дапускана. Ведама, галоўным віноўнікам сьвяняшняга лёсу нашай гімназіі зьяўляецца сама польская палітыка, але бадай ня менш вінаваты ў гэтым і Беларуска-польскі кірунак, які на гэтую палітыку ваставіў сваю карту і які гэтай палітыцы аж да аstatку павернуў лёс Беларускай гімназіі.

Нацыянальны элемент у царкоўным жыцьці.

(Працяг, гл. № 24 „Бел. Крыніца“).

Сярод праваслаўных беларусаў няма такіх, што імкнуцца да замяны багаслужэбнае славянскае мовы на мову беларускую. Рэч ідзе толькі аб пропаведзях, вавучаньні рэлігіі ў школах, каньстотскім дзелаводстве і ваагул аб зносінах каньстоты з благачыннымі і духавенствам, а аспшыяга — з народам у мове беларускай.

Абураючыся прэціў такіх умернаваных дамаганьняў праваслаўных беларусаў, не закрываючы багаслужэбнае мовы, „Slowo“ цынічна выказае вадзю, што нехаторыя цэрквы будуць пераходзіць на польскую мову ў багаслужэбні. Такім чынам чужому да вароду і асейскаму духавенству прапануецца пакуль-што карыстацца ў рэлігійным жыцьці прываслаўных беларусаў расейскай мовай і паступова замяніць яе мовай польскай, нават у багаслужэбні. Вось за што „Slowo“ так хгальць сучасны склад расейскага духавенства і так баіцца Беларускага.

Практычнае значэньне рэлігійнага чыньніка выяўляецца ў тым, што ён даходзіць да найінтымнейшых старон народнае душы, адвольскага ўплывае, як га дарослых, так і на дзяцей, і яго чыньсць дасягае найглухшых закуткаў. Як-жа гэта рэлігійны чыньнік можа ўплываць на простую душу ў чужой для яе мове?

Нас ня дзівіць погляд „Slowa“, якое кіруючыся выключна шовіністычна-палітычнымі мэтамі, ня мае нічога супольнага з хрысьціянскаю моралью, але з сумам прыходзіць да сьцьвердзіць факт, што асобы кіруючы Віленскай епархіяй — з выключна Беларуска-польскім прагаслаўным караннем насельніцтвам — карыстаюцца ў сваёй дзейнасьці гэтымі-ж поглядамі.

Дэкавам гэтага служавь між іншым адкрыта сказаныя Віленскім архіепіскапам словы: „какве беларусы? Я не ведаю, — все мы могли бы быть хорошими русскими...“ З такю-ж пагардою да Беларускага народу было сказаць „гаворыце со мною о чем хотите, только не о белорусах и не о белорусизации“...

Каб дагледзіць панам з „Slowa“, у ахвяру іх палітычных мэтаў прыносіцца найдаражэйшы скарб праваслаўных беларусаў — іх вера. Кіраўнікі духавага жыцьця народу вічагусенька ня рэбляць дзеля паглыбленьня хрысьціянскае моралі сярод прагаслаўных, але быццам наўмысна рбіцца ўсё, каб адпіхнуць народ ад цэрквы, зарушыць у ім усякія праявы рэлігійнасьці: падтрымоўваюцца найбольш неаднаведныя, гаржныя да

Урэшце аднак на тым-жа Агульным Сходзе быў выбраны веры Прэзід. К-ту Беларуска-польскай Вацк. К-ту і аякуноў, на які ўзлжаны збавіаак кляпаціцца аб дзяржым існаваньні гімназіі і які ў ягонаў сапраўды труднай працы — ня сумьляемс — і падтрымае ўсё Беларускае грамадзянства.

Які будзе вынік працы гэтага Прэзід. К-ту у кірунку захаваньня гімназіі, агадаць трудна. Надта магчыма, што сіла большая яго пераможэ. Гэта быць можа, але яна можа быць і не павінна быць, каб Камітэт гэты, з разам з ім усё Беларускае грамадзянства, сіла гэтай гаддаўся-б самаходь.

Тое-ж самае павінен зрабіць і Вацк. К-ту Беларускай Нааграадзкай гімназіі.

Або жыць маюць нашы гімназіі, або памерці. Калі-ж памерці, дык з гофарами... Гавароная-ж смерць нашых гімназіяў у далейшым Беларуска-польскім адаржэньні будзе на ўскрашэньне...

беларускага народу адзінікі сярод духавенства, у вародку душацца ўсякія праявы блізкасьці духаўніка да народу на грунце нацыянальным. Каб выклікаць нездавальненьне праваслаўнага насельніцтва, трымаюцца ў прыходах духаўнікі народам нялюбимыя і як шчэркі выкідаюцца з прыходаў тыя, якіх народ любіць і шануе. Культывуецца тып духаўніка — аб якім „Kur. Wil.“ слушна піша, — „беларусы для верных і дзяржавы урадавец“. Загады каньстоты заклікаюць духавенства не да барацьбы з бязбожжам і бязверрам, а да спаганьня каньстотскіх падаткаў. Віленскай каньстотыяй выданы загад, у якім гаворыцца, што нааграаджацца (крыжамі, пратаіерэйствам і г. д.) будуць толькі тыя духаўнікі, якія акуратна будуць плаціць каньстотскія падаткі. Становіцца жудасна пры думцы, на якую візкую ступень могалінага роўня апусьпілася епархіяльнае кіраўніцтва, нааграаджаючы духавенства не за яго баіацьбу з бязбожжам, не за яго карысьці ўплыву на прыходжан, а за акуратнае спаганьня падаткаў на каньстотыю. Пры перамяшчэньні духаўніка на іншы прыход старіцца варукам ня пропаведзь, не законавучыцельства, не моральнае жыцьцё духаўніка, не яго уплыў на верных, а акуратнае заплаца „залежасьці“. Такія палітыка ўвоіць страшэнную дэморалізацыю ў духавенства і варод.

Ці можна дзівіцца пасля гэтага, што цэрквы пустуюць, што частку духаўнікоў варод лічыць сваімі першымі ворагамі, што ніякага ўплыву на варод большасьці духаўнікоў ня мае, што лепшая ідэяная частка духавенства перажывае страшэнную трагедыю, але будучы прыдушана каньстотскімі загадамі змушана маўчаць.

Ці можна дзівіцца, што вынікам такога палажэньня, як адзвачае „Kur. Wil.“, зьяўляецца страшэнны заняпад рэлігійнасьці сярод праваслаўных беларусаў, а ў сувязі з гэтым — павіжэньне паміж імі моральнасьці, праступстваў, бязбожжа, доказам чаго служыць нішчэньне прыдворных і могілакных крыжоў і нават падпаленьне сьвятыняў.

„Дзе, пытаецца „Kur. Wil.“, гэтыя людзі могуць навучыцца хрысьціянскай моралі? У царкве? Але-ж царквы стаюць пустыя, бо людзі адахнулі ад цэрквы чужымі для сябе духаўнікамі, надобрым прыкладам іх жыцьця, іх зьдзірствам.“

Каму можа быць карысьць ад праднытаванай „Slowa“ і ўпорыста праводжанай Віленскай прагаслаўнай епарх. уладай царкоўнай палітыкай? Царкве, дзяржаве? Арача згубы, ні Царква, ні Народ ад такой палітыкі вічога ня маюць і менш ня могуць. Дзе пустуюць сьвятыні, там перапоўнены турмы крміналістамі.

Палітыка спалёнізаваньня Беларускага народу праз Цэркву выклікае толькі варожасьць да царкоўных і дзяржаўных ўладаў і адбівае народ ад Цэрквы. Беларуска-польскі варод перажыў ня мала цяжкіх хвіліяў у сваёй шматпакутнай гісторыі. Засейдзе ён у сабе сілу і цяпер адбіцца ад плянаванае „Slowa“ і праводжанае ў жыцьцё чужым духавенствам навалы.

Небясьпека пагражае ўжо ня толькі Праваслаўю, але хрысьціянскай культуры на нашых землях ваагул. І таму ўсе людзі, у якіх рэлігійнасьць пераважае ўсе іншыя пытаньні, павінны павясьці з злом, разбураючым духовае жыцьцё нашага вароду, рашучую барацьбу.

Рыдз. — віч.

3 Польшчы.

Kryzysovaja fala prošlah stahodždza (bolš mienš roŭna sto hadoŭ tamu nazad) pačalasia na dalokim zachadzje, u Anhlji, i kacilasia što-raz dalej, na ŭschod. Anhljia tych časoŭ, tak-sama jak i slaŭoŭnia, była staronkaj pierad ŭsim pramyślovoj. U kraju było Źmat i Źmat ludziej, što Źyli z „ruk-pracy“, z pracy u fabrykach. Źyćcio taŭčasnaŭa anhljskaŭa rabotnika nia było błaŭim, pakul u fabrykach było dosyć pracy. Ale voš nadychodžila dabró i złó ŭ adnej asobie: u fabrycy razhaščilasja mašyna. Skutak byŭ toj, što tam, dzie pracavali i mieli chleb 10 čaŭaviek, astaŭsia pry mašynie tolki adzin, a rešta apynułasja na bryku, biez kuska chleba, biez strachú nad haŭavoj.

банкротствах прамысловых прадпрыемстваў і новых рэдукцыях. Аб новых фабрыках і за- патрэбаваных людзей на працу гэтыя га- зеты нічога ня пішучь. Дык дзе-ж гэтыя безработныя, лік каторых з кожным днём змяняецца на бачных газет, дастаюць працу?

Трэба ведаць, што работнікам, якія зар- ганізаваны ў прафэсійныя саюзы, ка- лі яны астаюцца без працы, па закону на- лежыцца некалькімесячная г. зв. безработная запамога. Такіх работнікаў нямаючых працы дзяржаўнае бюро рээструе і выплачвае ім праз час прадбачаны законам запамогу. Калі кон- чыцца дазвыненне запамогі, тады работнікаў з- сьпіскаў безработных вычэрківаюць і „жыві- це як хочыце“. У сьпісках лік такіх безра- ботных тады змяняецца, але толькі ў сьпісках, бо безработныя, выкарыстаўшы тэрмін безработнай запамогі толькі ў гэтых сьпісках „перастае“ быць безработным. Словам, гэтае змяняецца безработных адбываецца ў большай меры ў бюрох безработных, чым на рынку працы.

Крывавыя падзеі ў Лапанаве. Дня 5 чэрвеня с. г. ў польскім сяле Лапанув, каля Кракава, дайшло да крывавых падзеяў. На гэты дзень „Стрж. Людовэ“ склікала туды сялян на веча. На веча прыбыло каля 10.000 сялян, але стараста веча забараніла. Ся- лян не пачалі абурэцца, а паліцыя — навадзіць парад. Сяляне пусьцілі ў „работу“ палі- а паліцыя пачала страляць. У выніку — 5 трупоў і некалькіх раненых.

З заграіцы.

Конфэрэнцыя разбраеньня, якая ця- пер адбываецца ў Лёзаны неспадзявана набірае размаху. Ад самага пачатку пасып- ліся з вуонаў прамоўцаў салодкія словы праектаў разбраеньня і касаваньня ваенных даўгоў. Але адна бяда, што ніхто ня хоча зрачыся зьніківаць гэтых даўгоў і кожны ў сябе дома ўваружаецца як можа. Якой не- абавязваючай у сапраўднасьці пастановай заключыць „разаружаная“ гаварылія гэ- тыя нарады, пакуль-што няведама, але спа- дзявацца нечага пазытыўнага ня прыходзіцца.

Заварушэньні ў Нямеччыне. Як ве- дама 31 ліпеня с. г. маюць адбыцца выбары нямецкага парлямэнту (Рэйхстагу). Палі- тычныя партыі даходзяць да найвышэйшага напружэньня. У выніку гэтага паўстаюць заварушэньні. Гітлераўскія баўкі (штурмо- выя аддзелы) заўзята дэманструюць перавагу удзяваў нац.-соцыялістычнай партыі. Між

паліцыяй і гітлераўцамі і між гітлераўцамі і камуністамі даходзіць да перастрэлак. У вы- ніку гэтых перастрэлак бываюць забітыя і раненыя.

Рэвалюцыя ў Чылі, якая пачалася не- калькі тыдняў таму, пакуль-што ня выклра- валася. Да гэтай пары перамагае ўрадавае вайска. Ёсьць забітыя і многа раненых.

Справа нацыянальных меншасцяў. Дня 15 чэрвеня с. г. у ангельскай палаце лэрдаў адбылася вялікая нарада ў справе абароны нацыянальных меншасцяў. Прад- стаўнік Лябур Партыі лэрд Нозль Бокстон прадставіў палажэньне нацыянальных мен- шасцяў у Польшчы, Югаславіі і Чэхасла- ваччыне. У сваёй прамове Нозль Бокстон падкрэсьліў, што Гданск стаўся паражэньняй Эўропы. У канцы высказаліся прамоўцы, што трэба стварыць спецыяльнае публічнае пра- ва для нацыянальных меншасцяў.

У С.С.Р.Р., пасля апошніх дэкрэтаў аб свабодай гандлю сялянскімі прадуктамі, сяляне пачалі ўцякаць з „калхозаў“. Пасля гэтага пачаліся нарады ў Маскве, каб не да- пусьціць да дабравольнай ліквідацыі „калхо- заў“. Чакаюць там новых рэпрэсіяў супроць гэтага ўцяканьня.

Кароткія навіны.

— Цікавае пісьмо да прэзыдэнта Поль- шчы надовачы прыслалі 57 вучоных, пі- сьмемнікаў і палітычных дзеячоў некалькіх эўропэйскіх народаў. У гэтым пісьме яны просяць звольніць ад кары 5 маладых лю- дей засуджаных на 2—4 гады вастрогу за дэзерцыю з войска. Усе гэтыя засуджаныя належаць да рэлігійнай секты баптыстаў. Вучоным у сваім пісьме паклікаюцца на ве- дамае становішча Польшчы на конфэрэнцыі разбраеньня, дзе прадстаўнік Польшчы зая- віў, што ў першую чаргу ўсе народы навін- ны імкнуцца да моральнага разбраеньня. Вучоным пьвердзяць, што гэтыя засуджаныя маладыя людзі дзейлі ў духу моральнага разбраеньня, бо не хацелі браць учасьця на- ват у прыгатаваньнях да вайны.

Польская публічная апінія да гэтага пісьма аднеслася лёгкаважна.

— Газеты падаюць, што прэзыдэнт Эл. Шт. П. Амэрыкі Гувэр наказаў гэтымі днямі амбасадару ў Жэнаве, каб настаіваў на дэ- легацыі на конфэрэнцыі разбраеньня дай- сці да ладу, бо калі зьехаўшыя прадстаў- нікі дзяржаў да нічога не дагаворацца, дык Эўропа няхай і ня думае аб змяшчэньні ёй ваенных даўгоў.

Уражаньні і разважаньні.

Пераглядаючы стацьці „Бел. Крыніцы“ кожны бачыць заметкі аб крыўдах Беларус- кага Народу. У выніку гэтага з боку па- крыўджанага Беларуса наступае толькі на- раканьне і горкае сумаваньне — і больш ні- чога, гэта ўся яго абарона. Калі раздумаем- ся, дык зьвяціцца пытаньне: да чаго гэткае разгаваньне даводзіць? Праўда, гэты публічны плач і жалё ўсьведамляе Беларуса ў тым, што ён павінен сачыць за бягучымі справа- мі і ня губіць з вока свайго ідэалу і прыпа- мінае, што ён павінен уімі сіламі бараніць належных яму правоў. Але ўсё-ж такі гэ- тая аргумэнтацыя не здавальняе і астэецца пытаньне: чаму прадстаўнікі Беларускага На- роду і розныя беларускія ўстановы ня зьвер- нуцца да міжнароднай апініі, каторая ўсё-ж такі павінна быць аб'ектыўнай? Спадзяюся, што гэтыя мае пагляды ня ёсьць зусім наіў- нымі, бо высказваючы іх я апёра на апініі многіх сьведаных Беларусаў.

Наваградск.

М. Г.

АД РЭДАКЦЫІ: Зусім з Вамі згаджа- емся. Вашы пагляды зусім не наіўныя. Але Вашы заўвагі толькі пацвярджаюць чы- насць цэнтральных беларускіх устаноў і прадстаўнікоў народу. Беларускае народ- нья арганізацыі і прадстаўнікі народу ў гэтай справе ў меру магчымасьці дарогай легальнай усё робілі і робяць. Падаваны ўжо меморыялы ў Лігу Народу, амаль штогод бывае прадстаўнік ад беларусаў на міжна- родных кангрэсах нацыянальных менша- сцяў. Гэта ў справе палажэньня Беларусаў наагул. Падаваны так-жа меморыялы і ў справе рэлігійнага палажэньня нашага народу. Апошнімі часамі беларускі ка- таліцкі цэнтр падаў меморыял прадстаўніку Апостальскай Сталіцы, а праваслаўная фрак- цыя ВХД. выслала меморыял Мітрапаліту Праваслаўнай Царквы ў Польшчы. Словам, робіцца ўсё магчымае.

— У Вашынгтоне (Амэрыка) тайная паліцыя атрымала вестку, што ў Вашынгтон няведамыя людзі вязуць аўтамабілем бом- бы і думаюць узарваць палац прэзыдэнта. Паліцыя акружыла палац і пільна яго абсе- ражэ.

„Беларуская Крыніца“ выходзіць у месяцы ліпні сёл. г. — 10-га і 25 дня.

W. A.

Kaniok - Harbuniok.

XVIII.

Woś sabrałaś śmat narodu.
Jak-by muchi kala miodu,
Pry katloch burčać, marmočuć,
Zara Janku baćyć choćuć.
Janka zhinuŭšy byŭ niedzie,
Aż woś baćuć: „Jedzie, jedzie!“
Zašaptali, marmatali,
Inšy — palcam pakazali.
Kryčać, plaskajuć, śmiajucca;
Nawiet inšy aż zlujucca;
Što Iwan tak nie śpiašycca;
Baby kažuć: „Jon baicca!“

Try katly stajać hatowy
Ūžo pad pieršy walać drowy;
Ahoń zara padkładać;
Słuhі dźmuchajuć, śpiašajuć.
Razahreŭsia kacioł pieršy;
Małako ū im zakipieŭšy,
Aż bušuje, piena chodzić...

Wyjšaŭ kniaź, wačami wodzić.
Prykazaŭ druhі katlišča
Padahreć. Ahoń až świšča;
Ūžo wada kipić, klakoča...
A kniaź Janku zhubić choča,
Kaža: „Leż u pieršy zara!“
Dy jašče krapčej ich wara.

Janka wočy padymaje;
Dy nihto nie špačuwaе:
Usie wočy nie łaskawy —
Ci falšywy ci cikawy.
Adzin Konik-Harbuniok

18) Byŭ łaskawieŭni družoćak.

Woś Kaniok padskočyŭ zara,
Chwaciŭ ū hubu taho waru,
I na Janku tolki pyrsnuŭ,
A sam trejčy mocna świsnuŭ...
Ūwieś narod praniaŭsia žacham,
Ale Janka, tym-ža macham,
Miham škinuŭ ūsio, raździeŭsia,
Sam raptouna raźlacieŭsia,
Ū kacioł skočyŭ toj paroju
I schawaŭsia z haławoju...

Małako kipić, bušuje.
Kniaź lichija plany snuje;
Adnak Janka toj paroju
Wylez z cełaj haławoju!

Narod achnuŭ, dziwu daŭsia.
Ale Janka razahnaŭsia,
Ū druhі zara pieraskoča —
Haławu z tahami moča.
Choć wada kipić, choć waryć,
Jak ahoń waratak paryć,
Adnak Janka toj paroju
Wylez z cełaj haławoju.

Pośle Janka jak-by z mostu
Skočyŭ zara ū wadu prostu.

A, jak wylez, byŭ jak nowy:
Wusny, twar — byli ružowy;
Sam uwieś admaładzieŭšy,
Tolki kryšačku spacieŭšy.

Ludzi, dzieci bili brawa;
Pahladali tak łaskawa,
Tak wiastoła hamanili —
Na rukach jaho nasili.

Čar-caryca to-ž hladziela.
A na kniazia nie chaciela

Nawet hlanuć, na staroha.
Kliknie Janku maładoha,
Z im łaskawa rozmawiaje,
I śmiajecca i pytaе —
Heta-inša, toje-sioje...

Kniaź razhniewaŭsia zatoje:
Jamu zajzdraść lezie ū serca,
Jon až morščycca, hryziecca;
Pośle kaža: „Pačakajcie!
I katloŭ tych nie čapajcie;
Ja to ž budu raździawacca,
Čaču tak-ža pakupacca“.

Woś dwaranie kali skočuć,
Zara kniazia skupać choćuć.
Kniaź kašulu tolki škinie;
„Małako, kryčać, astynie!“
Kniaź dryžyć, aż žmuryć wočy,
Ū katle palec pierš pamoča,
Aż aparyŭ, narakaje,
Ū kacioł lezie, to čakaje...
Woś nareščie, naastatak,
Skočyŭ kniaź u toj waratak,
I, jak buchnuŭ toj paroju,
Dyk schawaŭsia z haławoju!
Aż na dno pašoŭ z rozmachu.
Ludzi achnuli sa strachu,
Na kacioł toj pahladajuć,
I čakajuć i čakajuć...

Tak čakali mo' z hadzinu
I druhoje paławinu.
Ażno kniaź, jak raz schawaŭsia,
Dyk saŭsim nie pakazaŭsia.
Jak zwaryŭsia, hetym znakam,
Kości kinuli sabakam...

Tak woś kniaź naś pakupaŭsia!

Hety plakaŭ. toj śmiajaŭsia...

Ażno kažuć usie ludzi:
„A čto kniazem ciapier budzie?“
Kruhom stali razhladacca
I adny druhich pytacca.

Woś-ža radu jak zrabili,
Miž saboj pastanawili,
Što kniažnoju maje byci
Krasna, hoža Čar-caryca,
Bo jana razumna duža —
I dać Janku joj za muža.

Woś, jak skončyłaś narada,
Čar-caryca była rada:
Janku wielmi palubiła
I usim jaho chwalila.

Ech, wiasielle zahulali!
I ja byŭ na hetym balli:
Jeŭ i plū ja za čačwlora,
Tak stahoŭnia, jak učora;
Pa wuśach wino spływała,
Dy u rot mnie nie papala!

Wypiŭ bočku miodu, piwa...
Adnak piwa — niejka krywa:
Choć kruhom mianie liłosia,
Dy u hubie nie znajšlosia.
Tolki tym ja skarystaŭsia,
Što woś smačna ablizaŭsia...

Byŭ ja, značyć, hość przyhodny
I demoŭ pryšoŭ hałodny.
A, nia majućy zapasu,
Wypiŭ dobry kubak kwasu.
Dastaŭ pośle sa dna bočki
Dwa chudzieŭki ahuročki:
Zakusiŭ tak dla zabaŭki
I zachrop na usie zastaŭkil

Kaniec.

Д а н а с п і ш у ц ь.

„ДРУЖБА“ ДВАРА З ВЁСКАЙ.

Палачаны, Маладэчанскага пав. у Палачанскай гміне найбольшым абшарнікам ёсць Вацлаў Сьвентаржэцкі, уласнік 4-ох вялікіх двароў: Яхімоўшчына, Палачаны, Рачкова і Кучукі. Гэты пан прадаў сабе найпрасцейшую дарогу ад двара Яхімоўшчына да двара Рачкова праз поле сялян вёскі Быкі і за гэта спачатку кожны год даваў сялянам на пашу сваё балотца, каторае гравічыца з вясковай зямлёй.

У 1929 г. п. С. скасаваў усе іншыя прыватныя дарогі лучачыя Рачкова з Яхімоўшчынай ды раўняючы граніцы, адарваў кавцы нываў сялян вёсак: Канюхі, Журавічы і Быкі. Заварушыліся сяляне, пачалі нараджацца якбы падаць у суд абшарніка. Але з гэтага нічога ня вышла, бо сяляне ня мелі грошай судзіцца з абшарнікам.

У 1930 г. абшарнік С. загадаў калючым дротам тое балотца, каторае аддаваў што год сялянам за дарогу, кажучы, што дарога зашла ў даўнасць, а калі сяляне ня пушчаць яго ехаць, дык на гэта ёсць паліцыя. Тады сяляне пачалі равы на сваіх грунтах, каб абшарнік С. па іх пільне ехаў.

На другі дзень у вёску прыехаў паліцыя з Палачан і даваў пісьмо пратаколы. Паставілі пастарунак на дарозе, лаючы праезд Сьвентаржэцкаму, а сяляне капалі новыя равы на сваім полі і гэтым чынам касавалі дарогу зробленую на іх грунце абшарнікам Сьвентаржэцкім.

Справа перайшла ў павет. З Маладэчна прыяжджала вейкая камісія, якая разабраўшыся акачальна скасавала дарогу абшарніку Сьвентаржэцкаму і а сялянскіх грунтах.

У гэтым годзе ўзыхла вазімовую раллю—гэты павар двара Яхімоўшчына—сялянская скаціна. Тут сам абшарнік С. з цэлай оваёй сьвітай аканомаў, старажоў і фурмажоў конна напаў на пастухоў, а рэвельверам у руках, худобы не забіраў у хлёў, як гэта рабіў у пршлыя гады, але паздымаў з жывёлы паводы, вузды і лавпугі.

Калі-ж сяляне зьбіраўліся ў двор з просьбай гдаць ім „скафискаваныя“ рэчы, дык абшарнік С. загадаў заплаціць па 1 зл. ад штуку кары.

Абшарнік Сьвентаржэцкі тагонам адсылае сваё збожжа і пашу, а ягоныя суседзі з галаду гухнулі; пайды да яго на работу — ня прымае, бо кажа работы няма; і праўда — арэць, драпаць і бараць трактарамі, машынамі, аўтамабілямі, дык яму мала людзей і треба, а злёгчы каля ці гарову на сваім павары, дык прымае пскуль заплаціш яму кару ад 1 да 10 зл. за штуку.

Дарогі гміны, каторыя прах дзядзь між дворных пазёў, абшарнік Сьвентаржэцкі аддае ў арэнду сваім суседам-сялянам, а як треба правіць гэтыя дарогі, дык сяляне правяць шарваркам.

Дык вось як жыецца ў нашай старонцы.

М. Палачанскі.

„СУСЕДЗІЯ“ АДНОСІНЫ ДВАРА.

Міроўшчына, Наваградзкага пав. Аб адносинах двара да суседніх вёсак ўжо пісалася ў „Б. Крыніцы“ не раз, але треба пісаць і больш. Як толькі прыгрэ сонейка і маці зямелька пакрыецца зеляняй, двор заважае ватапурываецца і пачынаюцца сваркі між дварам і суседнімі вёскамі.

Гэтэк было мінулае лета, гэтак пачалося і сёлета. Не паспелі сяляне выгнаць скаціны з хлява ў поле, а ўжо калатня двара з вёскамі і пачалася. Ведама, сялянскія ніўкі вузенькія, бо дворныя палёткі шырокія, дык віак сялянская карова не ўсыражэцца, каб ня ўзысьці на дворнае поле, або сенажаць. А карова, ведама жывёла, яна не разумее таго, што дворны пан гэта ня ваш брат-селянін, з якім можна ўсяляк гаварыць, дык яна туды і лезе, дзе больш зялёна. Ведае аб гэтым і дворны пан і дзеля гэтага наняў ён адумыснага дворнага чыноўніка, які толькі тое і робіць, што запісвае, колькі разоў узыхла сялянская карова на панскі луг, або павар.

Гэтыя запісы разглядае сам дворны пан, а пастанова ганская заўсёды аднолькавая: або згаджаецца селянін на „прысуд“ па-

на адрабіць некалькі дён у дварэ за нахальства свай каровы, або йдзе ў суд за самавольную „пашу“ на дворнай зямлі. Селянін наш, як ведама, каб мець менш цягавінны, згаджаецца заўсёды на анскую „ласку“.

Сьлёзнавокі.

АРЫШТЫ.

В. Бухаўшчына, Нясвіскага пав. У нас 19 V. с. г. адбыліся арышты. Арыштаваных было 17 асоб. Прычынай арыштаў было непаразуменьне сялян з тэнікам, які праводзіць у нас мэліярацыю. З гэтага непаразуменьня дайшло да забастоўкі, у якую ўмяшалася паліцыя, а ў выніку ўсяго гэтага дайшло і да арыштаў. Пасля арыштаў прасьледзілі ўсю гэту справу судова-сьледчыя ўлады і арыштаваных згольвілі. Між арыштаванымі ў гэтай справе апынуліся больш дзейныя беларусы, якія стойка дамагаліся беларускай школы і тых што кіруюць у нас беларускай народна культурнай градаю. У гэтым ліку арыштаваных быў і Мартышонак, які вельмі актыўна працуе на ніве беларускай народнай асьветы.

М. П.

АБ НАШЫМ КАМАНДАНЦЕ „СТШЭЛЬЦА“.

Мёры, Браслаўскага пав. Ёсць у нас у в. Русачках дужа „разумны“ камандант стральцоў, Антон Ювэль, які сваё начальніцкія здольнасьці праявіў б'ючы жанчыну стрэльбай, а сваю суседку В. Радзімшчынку — жалезным прутам. Спрага апынулася ў Акружным Судзе у Браславі. Не памаглі тут абвіначаванаму ні яго пахвалкі, што ён камандант, ні тое, што ён паводы, ні тое, што ён падтрымлівае польскую культуру. „Успелі“ месяц гастролу ды і толькі. Пасьдзіць, мо' разумееш будзе.—Гэтэк робіць камандант стральца, а што могуць рабіць яго падуладныя?

Р. Шчабёра.

TREBA BOLŠ AŠČADNAŠCI.

Kimiany, Wil. Trocka ha praw. I ў našych wakolicach haspodarcy kryzys dobra gospodarstwa. Stohnuć našy sialanie ad bieda i niedostatku, rozirajuc u przyślaść swajho losu, czekajuc zśesliwiejszaj chwili u swoім harotnym żyćci, a prawu uślo niema i niema. Produkty sialanski ja nie dorażajuć, ale jeźće taniejuć, a u kramie ničoha nie tanieje. A w'edama. treba adziec, abucca i śmat inšych jość potrzeba, biez katorych nia można ebyjścisja. Nu dyk što-ż robić i ad kul czekać ratunku i uspomohi? Treba nam samum zastanawic i padumeć eb swoім poleżećci. Jak widać u nas za śmat jość raskidu swajho krywawa ha hreśa na marnuja i niepotrebnyja rečy, jak na wodku, papierosy, lezuya ubory. Niema nam što za hetymi rečemi uhańicca! Biez ich możem ebyjścisja. Tolki nie aščadżajma na swaju rodnuju hazetu, wypiswajma jaje i czytajma, a jana pakaža jak żyć.

W. P.

Усячына.

Зьмена спосабу выбараў рымскага Папы. Сучасны найвышэйшы Пастыр каталіцкага касцёла рымскі Папа Піюс XI ўважаецца ўсім, як рашучы працаўнік над збліжэньнем паміж каталіцтвам і іншымі хрысьціянскімі веравызнаньнямі. У гэтай працы ён стараецца ня толькі сам быць зразумелым, але і іншых разумець.

Доказам гэтага ёсць вестка, што сучасны Папа маніцца скасаваць дагэтуляшні спосаб выбараў Папы і завясьці спосаб новы. Паводле дагэтуляшняга спосабу Папу выбіралі самі толькі кардыналы, і гэта нялюба бачылася з боку веравызнаньняў некаталіцкіх.

Цяпер жа гэтыя выбары мае праводзіць біскупская калегія. Практычнае значэньне гэтае рэформы было б тэксе, што на выбары Папы страцяць рашучы дагэтуль уплыў Італьянцы, каторых у кардынальскім сенаце была заўсёды большасьць, а ў біскупскай калегіі будзе звычайна толькі меншасьць (200 супроць 1.500).

Аб абдуваньні.

(Адказ М. П—скаму).

Абдуваньне, як хвароба, опатыкаецца ня толькі ў скаціны, але і ў авецак. Безаорэаднай прычынай абдуваньня зьяўляюцца газы, якія вытвараюцца ў кнігах (трыбусе) скаціны пасля пашы на маладой кавошыне, або і на іншай асчнай траве, асабліва калі пасьвіцца па расе, бо га дожджам злітым пасьбішчы і да таго — проціў ветру. Абдуваньне бывае або павольнае, або раптоўнае. У апошнім выпадку хвароба можа скончыцца сьмерцю скаціны за вельмі кароткі час, нават за поўгадзіны.

Лячэньне ад абдуваньня мусіць кіравацца істотай хваробы. Перш-на-перш нельга дапусьцаць, каб згаладалая жывёла нарае доўга пасьвілася на клустьх пасьбішчох. А калі б так сталася, што абдуваньне ўсё ж наступіць, дык лячэньне мусіць кіравацца да таго, каб набраныя газы з кнігаў скаціны выдастаць. Спосабаў на гэта ёсць некалькі. У адным мейсцы памагае адно, у другім — другое. Найпрасцейшым садай спосабам ёсць выклікаць у скаціны штучнага адрыганьня, пры каторым газы з трыбухоў выходзяць праз гэрла. Тагэе адрыганьне выклікаецца тым, што бяроцца саламянае перавясла, мажацца мылам, або дзёгцем, укладаецца хворай жывёле ў зубы і завязваецца на галаве за рагамі. — Вытвараць новых газаў часам затрымоўваю, але вытвараюць не выганьне, паліганьне хворай скаціны зімнай вадой.

Калі-ж усе гэтыя захады не памогуць і жывёла відавочна душыцца, траціць жрачку, а легая асабліва пыхіва (гэтэк званая галадолая яма) відавочна ўздыхаецца, робіцца цьвёрдай і пры пастуківаньні бубніць падобна да бубна, тады треба рашучага і скората захаду пры помачы або глытніцарай трубка, або трокера, або ўрэшце звычайнага, па магчымасьці вузенькага нажа.

Пры ўсякім спосабе ратаваньня скаціны ад абдуваньня треба яе паставіць так, каб перадок стаяў вышэй, чымся задок.

Глытніцарая трубка, чыста вымытая і змазаная алеем, праводзіцца праз гэрла скаціны аж у кнігу (жэлуцак) і такім чынам выведзіць стуль набраныя газы.

Трокар па форме свай прыпамінае машынку да робленьня паварсаў. Дзейнасьць трокера залежа ў тым, што ім востра прабіваецца (праколыраецца) кніга зверху, праз скуру, у мейсцы самага ўдудуцца; пасля гэтага самае шыла трокера выпягаецца, а праз пагненьне ў скуры і ў кнізе позву трокера набравы ў сярэдзіне газ выходзіць наверх і скаціна адрацоўваецца. Калі газ ужо выйдзе, тады позва трокера таксама выбіраецца, а месца прабіцця найлепш заляпіць плястрам.

Урэшце, калі пад рукой няма ні глытніцарай трубка, ні трокера, а скаціна відавочна дажывае свае апошнія гадзіны, памагаюць сабе некаторыя людзі тым, што напнутае мейсца пашыны і жалудка прабіваюць звычайным нскам і трымаючы ўбіты нска праз гэткую прабоіну выпускаюць набравы газ. Пэўна-ж, гэты апошні спосаб зьяўляецца не заўсёды досыць пэўным, але... калі валіцца галава, па валасках я плачуць.

Гэтыя спосабы ратаваньня скаціны ад абдуваньня зьяе вэтарнарыя-а-медыцына. Іншыя спосабы — напэўныя, а часта і небясьпечныя.

інж. А. К.

3 Вільні.

Падазроны напад. Паводле весткі „Бел. Звон“ № 17, ўночы з 16 на 17 чэрвеня „няведомы“ людзі, увайшоўшы пры помачы падабраната ключа ў памяшчэньне Цэнтрсаюзу.. учынілі тамака поўны разгром... „Падрэбна“ абгаварываць справу абнаўленьня „Бел. Звон“ у наступным нумары.

Два тымні ад гэтага часу мінула і ўсцям нельга нешта дакачаць ані „наступнага нумару“, ані „падрэбнага абгаварываньня“. Затое „злыя языкі“ што-раз выразней гавораць аб тым, што быццам „уважымымі“ сапраўды для „Цэнтрсаюзу“ не зьяўляюцца „няведомы“ ані што яны „падбіраць ключа“... сусім не патрабавалі... Гавораць...

Як з гэтым ёсць у сапраўднасьці?